

Het is niet alleen bij de beschrijving van GALENUS, dat men deze overlading aantreft, ook in de overige gedeelten maakt de schrijver zich aan deze fout schuldig; ik maak mij dan ook sterk dat bij eenige zelfbeperking het boek bruikbaarere ware geworden.

Wat men in dit boek, trots al zijn onderverdeelingen, mist, zijn lijnen, de lijnen die over onzen aardbol loopen en de magische feiten onderling verbinden; want magie is meer dan bijgeloof; voor den adept is het evengoed een geloof als welke godsdienst ook. Wie in stille nachten, wanneer een verlossing ons tot waken dwingt, in een volkswoning, zijn oor te luisteren legt, weet, dat dit geloof nog bij voortdoring leeft en blijft leven.

Vraagt men zich af wat men op de credit-zijde van dit werk boeken mag, dan kan gezegd worden, dat den lezer tal van belangrijke feiten in geschiedkundige volgorde worden bijgebracht, die bij de studie van de middeleeuwsche wetenschap haar nut kunnen hebben. Daarbij komt een uitgebreid bibliographisch overzicht, dat steeds van groot belang is voor iedereen, die in het onderwerp belangstelt. Een schepping is dit boek niet geworden, het herinnert daartoe te veel aan een ander Amerikaansch product, het rammelt nu en dan te veel.

F. M. G. DE FEYFER.

A. DE COCK, *Spreekwoorden, gezegden en uitdrukkingen op volksgeloof berustend*. Deel II, 116 bldz. Fr. 7.50. Uitgave „De Sikkel”, Antwerpen AD. HOSTE.

Het eerste deel van dit werk, door mij in den jaargang 1921 van dit *Tijdschrift* besproken, zou volgens het plan van den schrijver nog door twee andere gevolgd worden. Hoewel zijn dood de volledige uitvoering hiervan belet heeft, was toch het materiaal voor het tweede deel in zulk een staat van voorbereiding, dat het mogelijk was, dit nog het licht te doen zien. Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat ook dit laatste werk van den bekenden Vlaamschen folklorist getuigenis aflegt van een diepgaande kennis van het volksleven en een eerbiedwaardige belezenheid, die hem in staat hebben gesteld het voor een leek zoo moeilijke onderwerp van de geneeskundige begrippen van het volk, die in allerlei uitdrukkingen zijn blijven voortleven, toe te lichten.

De hoofdstukken, hierin behandeld, hebben betrekking op de oude geneeskunde, in verband met mensch en dier, geneeskundige denkbeelden, in plantennamen bewaard, de Heiligenwereld, de delfstoffen, hemelgewelf en hemellichamen in het volksgeloof en de alchemie. Terwijl de eerste hoofdstukken in hun geheel zich op geneeskundig gebied bewegen, zijn ook de laatste niet zonder belang voor ieder, bij wien eenige belangstelling voor de volksgeneeskunst of de geschiedenis der geneeskunde bestaat, daar de hierin besproken denkbeelden herhaaldelijk het gebied der historia medica raken. Hoe moeilijk het is en welk een veelomvattende kennis het vereischt dergelijke begrippen te ontleden, op hun juiste waarde te schatten en tot hun oorsprong door te dringen, blijkt op iedere bladzijde. Bekendheid met de letterkundige produkten van vroeger

eeuwen, de oudere geneeskundige literatuur, de mythologie, de wereldbeschouwing en de wetenschappelijke begrippen van vroegere geslachten en niet het minst het zich kunnen verplaatsen in het gedachtenleven van de eenvoudigen van geest in eigen omgeving, zijn de noodzakelijke eischen, die een dergelijk onderzoek stelt. Aan deze voorwaarden kon DE COCK, misschien beter dan één zijner tijdgenooten, voldoen. De uitvoerige literatuuropgaven, in noten en verwijzingen in den tekst, die ieder hoofdstuk vergezellen, leggen daarvan een tastbare getuigenis af; het gemak, waarmede een tekst of spreekwijze ontleed, met gelijkwaardige vergeleken en verklaard wordt, maken het lezen tot een genoegen. Dat het hoofdstuk, de planten behandelend, minder uitvoerige literatuuropgaven geeft en zich in hoofdzaak tot DODONAEUS, VAN BEVERWIJCK en ROLLAND'S „Flore populaire” beperkt, zonder middeleeuwsche of klassieke schrijvers te noemen, zal waarschijnlijk daaraan moeten worden toegeschreven, dat dit gedeelte nog niet volkomen persklaar was. Ook de laatste hoofdstukken maken den indruk onvolledig te zijn; het aantal daarin behandelde onderwerpen is kleiner, dan wij met reden zouden hebben mogen verwachten. Evenwel, wat ons in dit deel geboden wordt, is over het algemeen van zóó voortreffelijke hoedanigheid en zóó volkomen op het peil van het vroegere werk van DE COCK, dat wij den uitgever dankbaar moeten zijn, die ons gelegenheid heeft gegeven, nog eens voor het laatst kennis te maken met den schat van kennis en het bezonken oordeel, die DE COCK zich in een lang, werkzaam en vruchtbaar leven verworven had.

M. A. VAN ANDEL.

PIERRE RAMBAUD, *La communauté des maitres chirurgiens de Poitiers (1410—1792)*. Paris 1919, 263 bldz.

Een zeer uitvoerige en degelijke studie over dit altijd even belangwekkend onderwerp. Uit ieder nieuw plaatselijk onderzoek blijkt opnieuw, hoe de ontwikkeling der chirurgijngilden overal dezelfde groote lijnen volgt. Toch zijn er in de verschillende streken van Europa duidelijke verschillen, afhankelijk van plaatselijke en maatschappelijke omstandigheden. Een centraal gezag, in Frankrijk door den premier chirurgien du roi, door bemiddeling van door hem aangewezen lieutenants op de chirurgijngilden uitgeoefend, is in ons land, met zijn zuiver plaatselijke, zelfstandige gilden onbekend. De banden tusschen de gildebroeders zijn ook hier niet alleen van zakelijken aard, evenals bij ons behooren het deelnemen aan bepaalde kerkelijke plechtigheden, missen voor de overleden gildebroeders, zorg voor de weduwen en gemeenschappelijke feesten en maaltijden tot hun verplichtingen. Een in onderdeelen nauwkeurig omschreven opleiding dateert eerst uit het laatst der 17de eeuw. Na een leertijd van twee jaren bij een gevestigd meester was de aanstaande chirurgijn genoodzaakt nog vier tot zes jaar als garçon of serviteur de chirurgien te dienen, vóórdat hij tot het examen kon worden toegelaten; deze leertijd kon ook in een ziekenhuis worden volbracht. De rechten en plichten van meester en gezel zijn goed omschreven, vooral het onderhuren van eens anders